

kind & samenleving

KIND & RUIIMTE

DECEMBER - 2017

editie 15

INHOUD

Editio - p.3
Loermoeder

Speelveld, hinkelbaan, finish – p. 4
Zo nodigen lijnen uit tot spelen

“Geef jongeren letterlijk de ruimte” – p. 8
Pepijn Kennis, coördinator van Toestand vzw

Column – p. 11
De grote Manitou

Het ABC van speelruimte – p. 12
Met de B van Brussel

Veiligheidsinspecties van speelterreinen – p. 14
De Speelom-studiedag formuleerde aanbevelingen

Inspraak over de nieuwe speelplaats – p. 16
Met de nieuwe tool Pic2school

Geflitst – p. 17
Werk in uitvoering

foto cover : Carmen De Vos

Edito

We moeten het eens over loermoeders hebben. Of over loervaders, loertantes en loerbompa's, dat kan ook. Je ziet ze soms bij de uitgang van de supermarkt, terwijl ze aandachtig naar binnen turen. Daar, bij de kassa, leggen dan bijvoorbeeld twee kinderen van vijf en zes jaar oud onwennig hun boodschappen op de rolband. Ze hebben nog niet de routine van volwassenen, met al hun handelingen op automatische piloot. Ze drement. Zetten alles nog eens rechter recht. Ze laten hun handen mee over de band glijden. Ze lachen naar elkaar, zo van: zie ons hier eens staan. Als de twee eindelijk door de schuifdeur naar buiten rennen, de eieren helemaal onder in de tas, doet de loervolwassene verrast: 'Ha, daar zijn jullie al!'

Het gebeurt telkens weer. Kinderen willen iets doen. Alleen! Volwassenen zijn ongerust. Toch niet alleen! 's Nachts, als de kinderen slapen, wordt een oplossing bedacht. Die ochtend mag de achtjarige voor het eerst alleen door de stad fietsen, maar ongemerkt rijdt papa achter hem aan. De vijfjarige mag in haar eentje een brief gaan posten, maar mama checkt stiekem vanuit de deuropening of alles wel goed loopt. Twee jaar geleden berichtten de kranten over de Nederlandse kleuter Daan, vier jaar oud, die bij de bakker aankwam. 'Ben je alleen?' vroeg de bakkerin, en het jongetje knikte van ja. Toen gaf hij haar het briefje dat hij van zijn papa had meegerekregen. 'Hoi. Ik wilde graag alleen naar de bakker. Papa is me gevolgd, maar dat weet ik niet. Dus één volkorenbrood. Groetjes.'

Loermoeder

Kinderen zijn weleens verontwaardigd wanneer ze jaren later horen hoe het echt is gegaan. Blijkbaar is het zoiets als horen dat Sinterklaas niet echt bestaat: de mogelijkheden in het leven waren meer begrensd dan ze altijd hadden gedacht. Zelf vind ik het van een ongelooflijke schoonheid, omdat het de worsteling blootlegt. We gunnen onze kinderen de vrijheid om hun plaats in de wereld te veroveren, maar er gaapt een kloof tussen wat we in theorie vinden en wat we in de praktijk, als bezorgde ouders, doen. We worstelen met het loslaten, en dus zoeken we middenwegen met pechstroken en vangrails.

Later zullen de kinderen hoe dan ook geregeld uit het zicht van hun ouders verdwijnen, en veranderen in tieners die het liefst rondhangen bij het station, in de winkelstraten, op pleinen, in de cafés daarrond, in de publieke en de semipublieke ruimte. Wat ze daar doen: geen idee. 'Gewoon', zeggen ze zelf. 'Van alles.' Op dagen van grote bezorgdheid hoop je als ouder dat ze er ook in de gaten worden gehouden, door volwassenen die van achter gordijnen, vanuit de winkel, de brasserie of vanop een bankje naar hen kijken.

We zijn geneigd te denken dat dat soort toezicht per definitie ongewenst is, een teken van achterdocht, dat het altijd met klachten bij de politie gepaard gaat of met ergernis en gezeur over overlast. Toch hoeft dat niet zo te zijn. Als we het ooit zo vanzelfsprekend vonden om onze kinderen te volgen bij hun eerste stappen in de wereld, waarom is het dan

zo moeilijk te bedenken dat we als volwassenen over andere kinderen waken wanneer die zich van hun ouders aan het losmaken zijn?

Tussen de overtuiging dat jongeren lastpakken zijn die zo snel mogelijk uit het zicht moeten verdwijnen, en de achteloze onverschilligheid dat ze maar hun plan moeten trekken, ligt een andere mogelijkheid: die van de warme betrokkenheid van de omgeving. Ik wens alle tieners en hun ouders massa's goedmoedige loervolwassenen toe.

Kaat Schaubroeck

Speelveld, hinkelbaan, finish

Zo nodigen lijnen uit tot spelen

Waar zitten de speelkansen in de publieke ruimte? En hoe kun je daarmee aan de slag in een ontwerp? In deze reeks zoeken we het uit.

Kwamen aan bod in vroegere edities: paaltjes, muren, stenen en wadi's. Dit keer geven we inspiratie voor een abstracter element: de lijn. Of: hoe lijnen ingezet kunnen worden bij het ontwerpen en plannen van speelweefsels.

Door Wouter Vanderstede

Punt. Lijn. Vlak. Ruimte. Het is zowat het basisvocabularium waarmee een ontwerper aan de slag gaat. Met een punt markeer je een plek. Teken je twee punten, dan suggereer je een lijn. Met een set lijnen definieer je een vlak. En twee verschillende vlakken roepen samen een 3D-ruimte op.

Lijnen zijn fundamentele elementen bij het ontwerpen. Aan de ene kant zijn ze bij uitstek geschikt om plekken te verbinden. Aan de andere kant geven ze de grenzen van een ruimte aan. Lijnen zijn hard of zacht. Dik of dun. Strak of organisch. Begrenzend of uitreikend naar verdere horizonten.

Ingebouwde lijnenscanner

Kinderen hebben een ingebouwde scanner voor lijnen. Die scanner staat niet altijd aan. Maar als ze op zoek zijn naar een plek of aanleiding om te spelen, kunnen ze met een hoge gevoeligheid lijnen detecteren. Ze volgen die door erop te lopen, of door met hun loopfietsje over een onbedoeld lijnenparcours te slalommen. Met hun handen strijken ze over de muur, langs reële of ingebeelde lijnen.

Ook bij groepsspelen en sportieve spelen gaat vaak spontaan de lijnenscanner aan. Het is een cruciaal moment bij de spelopbouw als de kinderen samen betekenis geven aan de lijn in kwestie. Zo wordt een lijn die op het eerste gezicht toevallig lijkt plotseling getransformeerd tot een belangrijke doellijn, een veldbegrenzing, een werpdoel of een veilige thuishaven. In tegenstelling tot bij het 'echte' sporten kan de lijn in de loop van het spel nog andere betekenissen krijgen. Komen er spelers bij, dan wordt het speelveld groter. Of de goals worden kleiner als er wordt besloten om met een 'vliegende keeper' te spelen...

Een publieke ruimte die meerdere lijnen als potentie aanbiedt, is dus rijker: ze geeft de kans om verschillende lijn-systemen te activeren en laat de vrijheid om diverse lijnscanners aan het werk te zetten.

Fel of subtiel

Lijnen hoeven niet eens heel uitgesproken te zijn. Zo herkennen kinderen een lijn in de grens tussen twee verschillende materiaalsoorten, in drie opeenvolgende paaltjes of in een toevallige kleurwisseling op de muur. Je hebt dus niet altijd een kleurige verfpot nodig om lijnen te creëren. Een ontwerper kan die klus ook subtiel klaren.

Subtiële lijnen werken vooral goed op plekken waar sowieso al veel kinderen komen en waar ze lang moeten verblijven: op een schoolspeelplaats, een buurtpleintje of in de buurt van terrasjes op de zeedijk. In dit soort context zijn felle lijnen vaak zelfs te dwingend: ze dringen een bepaald type spel op.

Op plekken waar kinderen eerder sporadisch voorbijkomen, kan het wél aangera- den zijn om opvallende lijnen aan te brengen. Met felle lijnen geef je een duidelijke uitnodiging: 'Hier kun je spelen'. Tegelijk geef je aan omwonenden het signaal: 'Hier mag worden gespeeld'.

SPEELLIJNEN-WIKI

Bewust omgaan met lijnen is dus de boodschap. Ter inspiratie geven we een overzicht van verschillende types: van volg- tot stoplijnen, van uitdaag- tot krijtlijnen.

Volglijnen

Kinderen hebben een innerlijke drang om lijnen te volgen: een lijn op de grond, een streep op de muur, een reeks markeernagels. Met volglijnen maak je 'verbindingen in het speelweefsel' heel concreet. Ook volwassenen houden vaak vast aan een lijn, zeker als de lijn comfortabeler loopt of rijdt dan de kasseien ernaast. Maar in tegenstelling tot volwassenen volgen kinderen graag kronkellijnen, zelfs al leggen ze daardoor meer meters af. Op drukke punten (zoals stationsomgevingen) of op plekken waar veel oudere mensen komen, is het daarom niet altijd een goed idee om lijnen te laten kronkelen. Zeker jonge kinderen zijn soms zo op hun lijn geconcentreerd dat ze in de looplijn van volwassenen terechtkomen en tegen andere mensen kunnen opbotsen.

Uitdaaglijnen

Een lijn op een muur, op een schuin vlak of zelfs in de lucht, vlak boven kindhoogte... Zo'n lijn daagt uit. Hoe ver geraak je? Hoe ver kun je springen? Hoe hoog kun je de bal werpen? Een 'roos' of schietschijf is de ultieme uitdaaglijn. Uitdaaglijnen zet je het beste op vlakken die bestand zijn tegen de uitdaging: het vlak moet kunnen verdragen dat je erop klimt en springt, gooit en glijdt, en heeft geen scherpe randen of uitstekende gedeeltes.

Afspraak- en veiligheidslijnen

Lijnen, hoe subtiel ook, kunnen ouders en kinderen helpen om afspraken te maken. Hoe hoog mogen ze klimmen? Hoe dicht mogen ze bij het water komen? 'Tot daar en niet verder'. Wanneer je in een ontwerp meerdere lijnen voorziet, stel je dus onbewust potentiële veiligheidsperimeters in. Misschien kunnen de lijnen zelfs dienen als onderhandelingsmarge: een ouder kind mag iets dicht of hoger dan een jonger kind.

Veld- en doellijnen

Lijnen op de grond kunnen speelvelden afbakenen. Door verschillende materialen of kleuren te voorzien in de grondafwerking, creëer je vanzelf potentiële speelvelden. Soms zijn twee punten genoeg. Zo vormen bij het voetballen twee bomen een goal, met ertussen de (denkbeeldige) doellijn. Enkele lijnen op een blinde muur trekken de aandacht als doel of kaatsvlak.

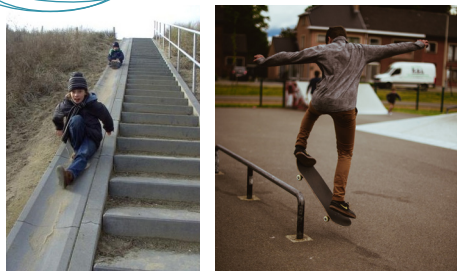
Start- en finishlijnen

Op een weggetje dat op een piste lijkt, wordt een dwarslijn al snel een start- of stoplijn. Parallele lijnen vormen dan weer de banen van een piste en het begin van een wedstrijd lopen of fietsen.

Glijlijnen

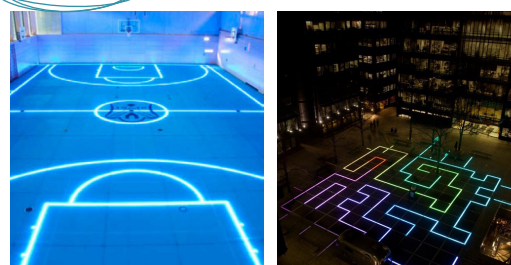
Sommige verfsoorten hebben als eigenschap dat ze - als dikke laag aangebracht - het materiaaloppervlak gladder maken. Daardoor kun je er beter op glijden. Op gevaarlijke plekken is het goed om daar rekening mee te houden en dit te vermijden. Maar je kunt gladde oppervlakten ook net inzetten als uitdaging. Met gladde natuursteen of gepolierd beton kun je - op een geschikte plek - een glijlijn creëren.

Waterlijnen

Een minimale water-ingreep bestaat uit een kraantje of regenpijp met een aflopende goot. Zo heb je meteen een waterlijn, die in de winter ook glijlijn kan worden. Een kleine kronkel in de goot geeft het geheel een speelse touch.

Lichtlijnen

Met de opkomst van LED-licht wordt het gebruik van lichtstrips gemakkelijker. Vooral in winkelstraten, op stedelijke pleinen of in binnenruimtes (zoals shopping centra of polyvalente zalen) kunnen speelse elementen worden ingebouwd, zonder objecten te plaatsen. Met de hedendaagse technologie kunnen de lichtpatronen ook variëren. Zo kunnen door projectie of LED-strips steeds wisselende lijnenlandschappen (misschien zelfs ad random) worden opgeroepen.

Do-it-yourself-lijnen

Door krijt (of ook kalksteen, dolomiet of bepaalde kleisteen) in publieke ruimtes te voorzien als los materiaal of als bodemafwerking, nodig je kinderen uit om zelf lijnen te tekenen. Zeker als er een goed 'bekrijtbare' ondergrond in de buurt is. Zo maken ze zelf hun speelveld, hinkelspel, racebaan of reuzenslang

“Geef jongeren letterlijk de ruimte om hun ding te doen, en er komt gegarandeerd iets positiefs uit.”

In gesprek met Pepijn Kennis, coördinator van Toestand vzw

Leegstaande gebouwen en terreinen tijdelijk ‘reactiveren’, om zo jongeren en buurtbewoners een plek te geven waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Dat is waar de organisatie Toestand voor staat. Coördinator Pepijn Kennis vertelt met plezier hoe een wild idee van een handvol jongeren in korte tijd is uitgegroeid tot een goedlopende vzw.

Door Sabine Miedema

Wat is Toestand vzw?

Een paar jaar geleden hadden een aantal Brusselse jongeren creatieve ideeën en plannen op overschot, maar helaas geen plek om die te realiseren. Tegelijk stonden in Brussel een heleboel gebouwen leeg. Het leek vanzelfsprekend om die twee met elkaar te verbinden; vzw Toestand was geboren. De vereniging neemt tijdelijk het beheer over van lege of vergeten gebouwen of ruimtes en maakt er plekken van waar stads- en buurtbewoners zich thuisvoelen en elkaar ontmoeten. Zo hebben zij inmiddels drie projecten lopen in Brussel. Allee du Kaai (aan het kanaal) en Biestebroek (in Anderlecht) zijn ondergebracht in leegstaande gebouwen, Marie Moskou (in Sint-Gillis) situeert zich op een plein.

Jullie bereiken een heel divers publiek. Hoe komt dat?

“In het begin kwam vooral de hippe blanke bevolking op de activiteiten van Allee du Kaai af, ons eerste project. Tot we beseften dat we dit niet moesten doen voor onszelf en onze vrienden, maar dat we ook de jongeren en bewoners uit de buurten rond Allee du Kaai moesten bereiken, wilden we maatschappelijk relevant zijn. Dat dit gelukt is, heeft volgens mij te maken met het feit dat er bij ons niets moet. De jongeren moeten niet per se meedoen aan activiteiten, hun ouders hoeven niet naar ons te komen om hen in te schrijven. Alles verloopt erg laagdrempelig en vrijblijvend. Het zijn trouwens niet altijd de gemakkelijkste gasten die bij ons komen rondhangen. Dat geeft soms spanningen. Maar tegelijk is het een bewuste keuze om de plek als een open ruimte te bekijken. Een publieke ruimte, waar iedereen welkom is.”

Jullie krijgen vandaag zowel jongeren uit de buurt over de vloer als hippe jongeren die speciaal voor de activiteiten naar Allee du Kaai komen. Hebben zij verschillende noden?

“Jongeren uit de buurt komen vooral om er te chillen en ongedwongen te kunnen rondhangen. Vervolgens rollen ze weleens in een project of activiteit, zoals het zeefdrukatelier of de theatergroep, maar dat is zeker niet vanzelfsprekend. Voor veel jongeren, bijvoorbeeld uit Molenbeek, is creatieve ontplooiing zowat het laatste waar ze mee bezig zijn. Dit in tegenstelling tot de jongeren die niet uit de buurt komen en die doelgericht naar hier afzakken voor een project of activiteit.”

Waarom zetten jullie vooral in op jongeren?

“Toen we zelf jong waren, liepen we aan tegen het feit dat we geen ruimte hadden om toffe dingen te doen. Vanuit die frustratie is het logisch dat we, nu we die ruimte wél hebben, ze geven aan jongeren die met dezelfde frustratie zitten. En het is echt niet zo dat we alleen met en voor jongeren werken. In Biestebroek hebben we bijvoorbeeld een bierbrouwerij waarin vooral dertigers actief zijn. En we hebben ook een alternatieve kinderopvang waar de allerkleinsten dan weer op afkomen.”

In andere gemeenten zijn er vast ook jonge mensen die jullie voorbeeld willen volgen. Op welke manier kunnen gemeentebesturen dit stimuleren?

“Het is voor een gemeente of bestuur in de eerste plaats belangrijk om een open houding aan te nemen. Om positief te staan tegenover nieuwe en jonge ideeën, niet meteen ‘nee’ te roepen uit schrik dat er iets mis kan gaan. Dat vraagt extra werk en inzet, dat klopt. Ook wij als organisatie bewegen ons voortdurend in een grijze zone, omdat het gebouw in kwestie meestal voor iets anders bedoeld is dan waar wij het voor gebruiken. Wie is er bijvoorbeeld aansprakelijk voor ongelukken? Dat zijn dingen waar we goed over moeten nadenken.”

Welke pluspunten en uitdagingen zijn zoal verbonden aan het delen van ruimtes voor verschillende activiteiten?

“Het grote pluspunt is dat je in aanraking komt met verschillende groepen en verschillende leeftijden. Zo gaan er op Allee du Kaai activiteiten door voor daklozen en mensen zonder papieren, terwijl er tegelijk jongeren aan het chillen zijn. Ook al is het contact niet altijd even intensief, er is toch een soort van ‘ontmoeten’.

De keerzijde daarvan is dat het ook een constante monitoring vraagt. Omdat je verschillende mensen in een ruimte samenbrengt, zijn er ook vaak kleine of grote conflicten die bemiddeld of gehanteerd moeten worden. Maar we zijn ervan overtuigd dat jongeren kunnen leren uit conflicten en dat een stad nood heeft aan plekken waar mensen met elkaar kunnen botsen. En ja, soms moet je hard zijn tegen mensen die zich niet aan de regels houden, zodat anderen zich wel welkom blijven voelen.”

Bij Allee du Kaai en Biestebroek werken jullie met leegstaande gebouwen. Op het plein van Marie Moskou hebben jullie enkel een container tot jullie beschikking en werken jullie met het publieke plein. Geeft dat grote verschillen?

“Openbare ruimtes zijn interessant, maar minder evident om te runnen omdat je er geen controle over hebt. Je kunt de deur niet dichtdoen en je moet altijd rekening houden met de weersomstandigheden. Gebouwen zijn makkelijker. Toch vind ik het belangrijk om de uitdaging aan te gaan. Door activiteiten te organiseren of organisaties uit te nodigen, maak je een publieke ruimte tot een levendigere plek.”

Hoe is het om in Brussel op te groeien?

“Ik vond het niet zo gemakkelijk om jong te zijn in Brussel. Je hebt hier veel verschillende culturen en gemeenschappen, ook tussen jongeren. Waardoor je wel een thuisbasis hebt, maar niet per se raakpunten met de jongeren uit de buurt, want die zitten soms in andere vriendengroepen of spreken een andere taal. Dat is een extra uitdaging die je wellicht minder ziet in kleinere steden of gemeenten. Ook merk ik dat jongeren erg gehecht zijn aan hun eigen wijk, gemeente of buurt. Ze denken vaak dat de andere kant van de stad niet past bij hun leefwereld. Op dat vlak kunnen nog heel wat muren doorbroken worden.”

Wat is de meerwaarde voor jongeren om een plek te hebben in de publieke ruimte?

“Ze kunnen er elkaar tegenkomen. Dat is ontzettend belangrijk. Ik hing als jonge gast vaak rond op het Sint-Katelijneplein; het was mijn openlucht-jeugdhuis. Het was er altijd ‘open’ en ik kon er naartoe wanneer ik dat wilde. Datzelfde zie ik nu bij Allee du Kaai. We creëren er een plek waar jongeren gewoon mogen zijn en waar niets moet. Ze kunnen er samen plannen smeden, dingen ontdekken, dromen. Zo zitten ze niet meer in hun eentje thuis achter hun computer. Als je jongeren letterlijk de ruimte geeft om hun ding te doen, komt daar gegarandeerd iets positiefs uit.”

Hoe kun je nog meer plekken creëren waar jongeren zich welkom voelen?

“In ieder geval niét door de plekken die al bestaan en die goed werken de kop in te drukken, zoals nu soms gebeurt. Volgens mij draait onze maatschappij iets te vaak de rug toe naar jongeren of naar mensen die niet in het plaatje passen. Terwijl je hen niet kunt uitsluiten. Je kunt niet zeggen: deze ruimte is niet voor jou bedoeld, je moet maar ergens anders in een hoekje gaan zitten.

Aan de andere kant denk ik ook niet dat je als overheid speciaal plekken moet creëren voor jongeren. Je kunt wel streven naar meer en betere publieke ruimtes, door bijvoorbeeld minder auto's toe te laten, meer bomen te planten en goed zitmeubilair te voorzien zodat mensen kunnen samenkomen. Zo'n ruimte vraagt om een constante opvolging, zodat die plek niet door één groep geclaimd voelt en iedereen zich welkom blijft voelen. Dat is in mijn ogen hét stadsproject waar Brussel in de toekomst aan kan werken.”

Column

De grote Manitou

Door Peter Dekeyser

Toen ik nog een kind was, speelde ik in de 'wildernis'. Zo noemden mijn vriendjes en ik het stukje braakliggend land in onze straat. Als ik mijn ogen sluit, zie ik de wildernis weer helemaal voor me. Ik zie ruige grassen op een nogal hobbelig veld. Met op het achterste stuk, tegen een wei aan gelegen, wat hogere bulten met struikgewas en enkele tamelijk grillige bomen die er op eigen houtje hun weg gevonden hadden. Dus niet van die saaie aangeplante rijtjes, maar eerder iets dat de natuur zelf in elkaar had geknutseld. Een prima speelplek. Helemaal in het midden van het hobbelige veld stond een waterput: een gemetseld blok met in het bovenvlak een vierkant gat. Het ding prikkelde mijn fantasie.

"Zorg dat je wegblijft van die waterput, veel te gevaarlijk!", waarschuwden mijn ouders me. Jarenlang heb ik hen geloofd. Al kan het ook een kwestie van maanden zijn; op kinderlijke herinneringen zit nu eenmaal wat rek. Ik ben alleszins een hele tijd op eerbiedige afstand van het ding gebleven. Op die manier was het fysiek onmogelijk om erin te vallen, wist ik.

Op een dag, in de begeesting van een of ander indianenavontuur, klauterde een vriendje op de putrand. Ik kreeg er koude rillingen van en probeerde hem te waarschuwen. Verloren moeite. "Ik ben de grote Manitou!", brulde hij, en sprong met een nonchalante glimlach recht in de diepte. Wat bleek? De oude waterput bleek reeds lang gedempt en nog slechts een halve meter diep.

Een gevoel van verontwaardiging maakte zich van mij meester: die volwassenen, met hun misplaatste veiligheidsdenken! Niet dat ik op die leeftijd al in die termen dacht, en ook het woord 'risicoanalyse' kende ik toen nog lang niet. Maar mijn conclusie was duidelijk: met de ernst van het gevaar viel het nogal mee en de kans dat zich hier een incident zou voordoen was uitermate klein. Ik kon het verbod van mijn ouders gerust naast me neerleggen. Met een brul volgde ik de grote Manitou.

Tegenwoordig zit ik beroepshalve regelmatig tussen volwassenen die zich verdiepen in risicoanalyses en de veiligheid van speelruimtes. Het zijn vaak belangrijke figuren: preventieadviseurs, deskundigen die verbonden zijn aan keuringsinstanties, kenners van speeltoestellennormen. Ze staan stil bij de uiteenlopende gevaren waaraan kinderen zich kunnen blootstellen en beramen allerlei technische oplossingen om dit te vermijden. Ze weten bijvoorbeeld precies hoe breed een glijbaan mag zijn om 'veilig' te zijn. Het is niet raadzaam om zo'n man (of vrouw, maar de vrouwen die zich in deze materie wagen zijn eerder zeldzaam) tegen te spreken. Ik wil niet beweren dat ze het makkelijk hebben. Het moet best lastig zijn om die uiterst gedetailleerde kennis van de normen in bedwang te houden.

"De norm is hier duidelijk, lijkt me: de gleufvormige opening mag maximum 3 cm bedragen."

"Ja, inderdaad, maar dan enkel longitudinaal!"

"Je bedoelt...?"

"Wel ja, als de gleuf parallel is met de looprichting."

"Uiteraard. Loodrecht op de looprichting zou die maximummaat van 3 cm zinloos zijn."

"Vanzelfsprekend! Dat zou werkelijk ondoelmatig zijn."

Ze komen er blijkbaar steeds weer uit, al moet je hen weleens intomen. Met name als ze zich een beetje te hartstochtelijk beginnen af te vragen of er misschien nog zaken verboden moeten worden.

Want zou het niet vreselijk zijn als ze met hun veiligheidsdenken de grote Manitou een kopje kleiner zouden maken!?

"Vanzelfsprekend! Dat zou werkelijk ondoelmatig zijn."

Het ABC van Speelruimte

Met de B van Brussel

Kind & Samenleving organiseert elk jaar een vormingsdag over de basics van speelruimte. Al stappend of fietsend, en in gesprek met ontwerpers en deelnemers. Na Brugge, Antwerpen en Mechelen was het onlangs de beurt aan grootstad Brussel. En ja hoor, er kwamen onderweg weer boeiende thema's en inzichten bovendien.

Door Wouter Vanderstede

Burgerinitiatieven

Via Leefmilieu Brussel zet het Brusselse gewest sterk in op parken van bovenlokaal belang. Er wordt geïnvesteerd in ontwerp, beheer en toezicht, en het resultaat daarvan mag gezien worden.

Op lokaal vlak vallen er echter nog gaten en zijn de noden groot. Omdat de Brusselse bestuurlijke context heel lastig is en maar al te vaak tot immobilisme leidt, nemen sommige burgers het heft dan maar in eigen handen. [Au bord de l'eau](#), [Parckfarm](#) en [AlleeduKaai](#) zijn initiatieven waarin gemotiveerde mensen ruimte creëren voor - soms maatschappelijk kwetsbare - kinderen en jongeren. Het gaat meestal om tijdelijke projecten, maar ze kunnen een plek gedurende enkele jaren veel betekenis geven. Sommige van deze initiatieven worden ondersteund door Leefmilieu Brussel die veel oog heeft voor de sociale dimensie van groenplanning.

Au bord de l'eau

Parckfarm

Allee du Kaai

Allee du Kaai

Ontwerpen vanuit diversiteit

Christophe Mercier

Park Bonnevie

Naast de politieke is er ook de sociale complexiteit. Hoe omgaan met diversiteit en verschillende gebruikers van een ruimte? Ontwerper Christophe Mercier van [Suède36](#) heeft heel wat ervaring in de Brusselse context. Hij stelt zich bescheiden op als hij ons zijn visie uit de doeken doet: een ontwerper is geen God die alle maatschappelijke problemen kan oplossen. Vreedzaam naast elkaar een ruimte gebruiken is al een waardevolle vorm van 'ontmoeten' en participatie betekent niet dat je iedereen moet plezieren. Wat wel cruciaal is: in elke fase feedback vragen van zoveel mogelijk (potentiële) gebruikers. Het is belangrijk om, zoals in het Bonneviepark, niet louter een speelruimte te ontwerpen, maar ook een park en landschap eromheen waar mensen elkaar bezig kunnen zien. Maak het moeilijk voor bepaalde groepen om de ruimte te domineren. Maar denk niet te veel in categorieën: ook heel wat meisjes voetballen graag.

Speelse banken

Opvallend langs de fietstocht is de rijke schakering aan straatmeubilair. Terwijl andere steden inzetten op standaardisering, gaat Brussel verder met zijn rijke traditie van op maat gemaakte straatmeubelen die karakter en identiteit geven aan een plek. Schuine glijvlakken en manipuleerbaar meubilair zorgen voor speelkansen in parken en op straat.

Verborgen parel

De 'Tuinen van de Bloemist van Stuyvenberg' zijn een verborgen pareltje in Brussel. Het is een strak en clean designpark waar op zonnige middagen heel wat families komen vertoeven, zonder dat het een overrompeling is. Jonge kinderen leren er fietsen, klimmen er op kunstwerken, spelen verstoppertje langs de paadjes of roeren in het water. Intussen kijken hun ouders toe vanop de designbanken. Of vanuit de uitkijktoren, die een mooi zicht geeft op de skyline. Dit park bewijst dat kunst en spelen perfect kunnen samengaan.

Missing link

De fietstocht maakt ook dit duidelijk: het speel-netwerk mankeert nog veel veilige en beleefbare verbindingen. Er zijn enkele aanzetten, zoals het gloednieuwe Zennepark dat de vroegere loop van de Zenne volgt, tussen gebouwen door. Of het fietspad langs het kanaal. Of de groene route langs Parckfarm en Turn & Taxis. Maar er is absoluut nog werk aan de winkel, concluderen ook de deelnemers aan het einde van deze vormingsdag. Ze halen na afloop opgelucht adem: oef, iedereen heeft de fietstocht overleefd.

Veiligheidsinspecties van speelterreinen

Spraakverwarring en kwaliteitsverschillen

Op de Speelom-studiedag, onlangs georganiseerd in Antwerpen, werd met het hoofdthema meteen een pijnlijk probleem aangepakt: de grote kwaliteitsverschillen tussen inspecties van speelterreinen. Soms zijn ze uitstekend, soms laten ze te wensen over, maar sowieso is er veel onduidelijkheid. Hoe kan het beter?

Door Peter Dekeyser

Uitbaters van speelterreinen huren vaak derden in voor veiligheidsinspecties. Dat is niet verplicht; de regelgeving laat toe dat een uitbater zelf de inspecties uitvoert. Toch vinden veel uitbaters het aangewezen om op tijd en stond het oordeel van een extern controleorgaan te vragen.

Dat is op zich een goede zaak, maar in de praktijk blijken er grote verschillen in aanpak en kwaliteit. Ook is de aard en bruikbaarheid van de verslagen erg uiteenlopend. Geen wonder dat hierdoor problemen kunnen ontstaan. Als op die manier speelkansen van kinderen in het gedrang komen, mist de regelgeving zijn doel.

Wat is....?

Risicoanalyse

Een eenmalige inspectie met het oog op de ingebruikstelling van een speelterrein. Bij deze inspectie wordt nagegaan of het integrale concept van het speelterrein veilig is, dus of alle details van het speelterrein en van alle speeltoestellen aanvaardbare veiligheidsrisico's hebben.

Regelmatig nazicht

Een regelmatige (wekelijkse of tweewekelijkse) visuele routine-inspectie met als doel: duidelijke gevaren detecteren die het gevolg zijn van intensief gebruik, vandalisme, weersomstandigheden en dergelijke.

Onderhoud

Een meer gedetailleerde controle tijdens onderhoudsbeurten. Deze inspectie gebeurt met name op de goede werking en stabiliteit van de speeltoestellen of andere elementen van het speelterrein. Onderhoud gebeurt zo'n vier keer per jaar.

Periodieke controle

Een jaarlijkse controle die nagaat of het veiligheidsniveau zoals beoordeeld en bepaald in de risicoanalyse nog steeds wordt aangehouden.

Opmerking: in de praktijk zijn de verschillen tussen 'risicoanalyse' en 'periodieke controle' te troebel. De risicoanalyse wordt vaak halfslachtig aangepakt, of er is onvoldoende administratief bewijs over terug te vinden. Dat heeft negatieve gevolgen voor de latere periodieke controles, die zich op de oorspronkelijke risicoanalyse moeten baseren.

Aandachtspunt

In het Koninklijk Besluit over de uitbating van speelterreinen worden onder andere de uit te voeren inspecties beschreven. De 'risicoanalyse' (bij de indienststelling van een speelterrein) en de 'periodieke controles' zijn inspecties waarvoor doorgaans derden worden ingehuurd. Maar deze gaan helaas vaak aan de slag met weinig accurate opdrachtformuleringen, die ook niet altijd in harmonie zijn met de door het KB opgelegde verplichtingen. Het is met andere woorden soms niet duidelijk op welke inspectie de opdracht slaat.

Hier ligt zeker een aandachtspunt voor de uitbater. Hij zorgt er best voor dat de formulering van de opdracht zo goed mogelijk aansluit bij de begrippen en de beschrijvingen van het KB. Zo is het aangewezen om het begrip 'keuring' te vermijden. Termen als 'gekeurde speeltoestellen' of 'gekeurde speelterreinen' komen immers niet voor in de wetgeving. Een ander begrip dat voor verwarring kan zorgen is 'erkenning', in de betekenis van 'erkende instantie voor de inspectie van een speelterrein'. Er bestaan in deze materie immers geen 'erkende instanties'. De uitbater moet zelf zien in te schatten of zijn controlebedrijf de beoogde opdracht kan aanpakken met voldoende kennis van het KB, en met de nodige technische en pedagogische kennis.

Zo schrijf je als uitbater een goede opdracht uit

1. Zorg voor een accurate formulering

Om welk type inspectie gaat het? Is het een inspectie in functie van een indienststelling? Of een jaarlijkse inspectie? Slaat de inspectie alleen op de speeltoestellen, of op elk onderdeel van het speelterrein, dus ook bijvoorbeeld de bodembedekkingen en de begrenzingen van het speelterrein?

2. Hanteer het begrip 'speelwaarde'

Bij risicoschattingen blijkt het zinvol om het onderwerp 'speelwaarde' te expliciteren, waarbij 'speelwaarde' tegenover risico kan worden afgewogen. Deze benadering werd op de studiedag gemaakt, al werd er nog geen hanteerbare vorm voor geformuleerd. Een werkpunt voor de toekomst.

3. Dring aan op een praktisch bruikbaar verslag

Veel uitbaters kunnen niet aan de slag met het rapport dat ze in handen krijgen, omdat er eerst nog veel hertaalwerk of concretisering moet gebeuren. Vraag dat de inspectie de 'aanvaardbaarheid' of de 'niet-aanvaardbaarheid' duidelijk benoemt, risico's beredeneert en evalueert, en waar nodig preventiemaatregelen formuleert.

4. Kijk verder dan de prijs

Voor de toekenning van een inspectie-opdracht wordt in de praktijk vooral naar één ding gekeken: de prijs. De sector heeft nood aan méér criteria - denk aan de inhoud en de structuur van het rapport, de visie rond speelkansen en veiligheid - zodat de prijs niet langer dé doorslaggevende factor is.

Meer info

Kind & Samenleving (en dus ook Speelom) werkt het volgende werkjaar verder rond dit thema.

Wil je meer weten over de voorbije studiedag, raadpleeg dan de website. Hier vind je ook alle presentaties.

Op naar een nieuwe speelplaats!

Samen ontworpen met Pic2school

Heb je plannen om de speelplaats van de school groener, speelser en avontuurlijker te maken? Met de nieuwe Pic2school kunnen kinderen (en ouders en leerkrachten) mee nadenken en ontwerpen.

De Pic2school is een inspraaktool die inspireert, concrete ideeën aanreikt en jong en oud helpt om ruimtelijk te denken - en dit voorbij de klassieke speeltoestellen.

Veel scholen gingen in het verleden al aan de slag met de PictoPlay, een inspraaktool voor de heraanleg van speelruimtes en publieke ruimtes. De Pic2school is specifiek ontworpen voor de schoolcontext.

Dit mag je verwachten.

- Een beknopte en handige handleiding, die je bijstaat in de voorbereiding en begeleiding van de inspraaksessie in de klas.
- Speciale icoontjes voor avontuurlijke speelhoeken. Zo krijgen losse materialen een volwaardige plaats op de speelplaats, van kookhoek tot 'circushoek'.
- Veel groene elementen, dus ideaal voor wie een vergroeningsproject opzet.
- Je kan de Pic2school helemaal naar je hand zetten, op maat van jouw project, door in het powerpoint-formaat de kostprijs te veranderen, icoontjes te schrappen of zelf bij te voegen, enzovoort.

Meer info

Download de Pic2school op de website van kind & samenleving: www.k-s.be.

De tool is gratis voor niet-professioneel gebruik. Je hoeft je niet te registreren.

Geflitst

Werk in uitvoering

Op zomerse stranden zie je ze wel vaker: kinderen (maar ook mama's en papa's) die van hun nek tot hun tenen bedolven worden onder het mulle zand. Op publieke speelterreinen komen deze taferelen veel minder voor, bij gebrek aan geschikte materialen. Gevaarlijk spel? Ja, als er geen volwassene in de buurt is om een oogje in het zeil te houden. Griezellig? Niet als je bedenkt dat spelen zoveel meer is dan 'een spelletje doen'. Het is een manier om betekenis te geven aan de wereld en te leren omgaan met grote gebeurtenissen en emoties. Met doodgaan bijvoorbeeld, en met begrafenisrituelen. Al kan het - zoals hier - ook gewoon gaan om het warme en superspannende gevoel van ingekapseld te zijn door zand of steentjes.

COLOFON

Iets gelezen dat u heeft geraakt? Mail naar info@k-s.be !

Uw ideeën (complimenten, kritische bedenkingen) inspireren ons voor volgende e-zines.

Kind & Ruimte wordt 3x per jaar digitaal verspreid.

Gratis abonneren kan op www.k-s.be.

Contactgegevens:

info@k-s.be

Lange Ridderstraat 22

2800 Mechelen

0487/023.390

Verantwoordelijke uitgever

Kind & Samenleving

Werkten mee aan dit nummer:

Peter Dekeyser, Sabine Miedema, Wouter

Vanderstede, Kaat Schaubroeck, Carine Stevens

(coördinatie), Karolien Verbanck.

Overname van artikels uit Kind & Ruimte is geen probleem, mits expliciete bronvermelding.

Foto's, filmpjes en andere grafische elementen worden door het auteursrecht beschermd.

Wil u ze reproduceren, dan moet u hiervoor de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming hebben van Kind & Samenleving.

Met steun van de Vlaamse overheid

Vlaanderen
verbeelding werkt